

ความเป็นมาของเครื่องราชอิสริยาภรณ์

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ คือ เครื่องหมายที่ใช้ประดับสำหรับเกียรติยศ “เป็นของซึ่งพระเจ้าแผ่นดินพระราชทานเป็นเครื่องหมายเกียรติยศและบำเหน็จความชอบ” รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ ได้ตราไว้ความว่า “มาตรา ๙ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะสถาปนาฐานันดรศักดิ์และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์”

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทย เป็นเครื่องประดับสำหรับเกียรติยศและบำเหน็จความชอบที่พระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแก่ผู้กระทำความดีความชอบอันเป็นคุณประโยชน์ต่อประเทศ และเครื่องราชอิสริยาภรณ์บางตระกูลก็มีเพื่อพระราชทานแก่บุคคลสำคัญชาวต่างประเทศเพื่อแสดงออกถึงความสัมพันธ์ไมตรีต่อกัน เครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทยทำขึ้นอย่างประณีตบรรจงมีเอกลักษณ์อันดีงามของชาติ และมีความหมายลึกซึ้ง ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไม่ว่าตระกูลใด ชั้นตราใด ย่อมถือว่าเป็นผู้มีเกียรติยศและเป็นสิริมงคล

คำว่า “เครื่องราชอิสริยาภรณ์ของไทย” นี้ ปรากฏใช้เป็นครั้งแรกในพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๒ (ร.ศ.๑๐๘) มีคำที่ใช้ในความหมายเช่นนี้หลายคำ เช่น “เครื่องราชอิสริยาภรณ์” “เครื่องสำคัญยศ” และ “เครื่องประดับสำหรับยศ” ซึ่งมีความหมายว่า “เป็นเครื่องหมายประดับสำหรับเกียรติยศและบำเหน็จความชอบ”

ในประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ เสด็จอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงสร้างขึ้นในครั้งแรกนี้ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๐๐ จึงได้สร้างตราช้างเผือกอันเป็นต้นเค้า ของเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือกนี้ขึ้น ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ เสด็จอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้คิดแบบเปลี่ยนรูปตลอดจนเพิ่มเติมรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้หลายครั้งหลายหนและในที่สุดได้ทรงตราพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือกรัตนโกสินทร์ศก ๑๒๘ ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติที่ใช้ตลอดมาจนถึงปี พ.ศ. ๒๔๘๔ จึงได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นครั้งแรกสุดท้ายที่ใช้มาจนถึงปัจจุบันนี้ คือพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก พุทธศักราช ๒๔๘๔ และพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย พุทธศักราช ๒๔๘๔ และพระราชบัญญัติเหรียญจักรมลาและเหรียญจักรพรรดิมาลา พุทธศักราช ๒๔๘๔ และพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่สรรเสริญดีเรกคุณาภรณ์ พุทธศักราช ๒๕๑๔

ชนิดของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทยที่เกี่ยวข้อง

๑. เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก เริ่มสถาปนาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สำหรับพระราชทานแก่ผู้กระทำความดี ความชอบ เป็นประโยชน์แก่ทางราชการ หรือสาธารณชน ตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร

๒. เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย เริ่มสถาปนาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สำหรับพระราชทานแก่ผู้กระทำความดีความชอบเป็นประโยชน์แก่ราชการหรือสาธารณชนตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร

ตารางแสดงเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลช้างเผือกและมงกุฎไทย

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือกมี ๘ ชั้น		
ชั้น	ชื่อเต็ม	ชื่อย่อ
ชั้นสูงสุด	มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก	ม.ป.ช.
ชั้นที่ ๑	ประถมาภรณ์ช้างเผือก	ป.ช.
ชั้นที่ ๒	ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก	ท.ช.
ชั้นที่ ๓	ตริตาภรณ์ช้างเผือก	ต.ช.
ชั้นที่ ๔	จตุรตาภรณ์ช้างเผือก	จ.ช.
ชั้นที่ ๕	เบญจมาภรณ์ช้างเผือก	บ.ช.
ชั้นที่ ๖	เหรียญทองช้างเผือก	ร.ท.ช.
ชั้นที่ ๗	เหรียญเงินช้างเผือก	ร.ง.ช.

เครื่องราชอิสริยาภรณ์มงกุฎไทยมี ๘ ชั้น		
ชั้น	ชื่อเต็ม	ชื่อย่อ
ชั้นสูงสุด	มหาวชิรมงกุฎ	ม.ว.ม.
ชั้นที่ ๑	ประถมาภรณ์มงกุฎไทย	ป.ม.
ชั้นที่ ๒	ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย	ท.ม.
ชั้นที่ ๓	ตริตาภรณ์มงกุฎไทย	ต.ม.
ชั้นที่ ๔	จตุรตาภรณ์มงกุฎไทย	จ.ม.
ชั้นที่ ๕	เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย	บ.ม.
ชั้นที่ ๖	เหรียญทองมงกุฎไทย	ร.ท.ม.
ชั้นที่ ๗	เหรียญเงินมงกุฎไทย	ร.ง.ม.

๓. เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่สรรเสริญยิ่งดิเรกคุณาภรณ์ สถาปนาในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๔ สำหรับพระราชทานแก่ ผู้กระทำความดีความชอบอันเป็นประโยชน์แก่ประเทศ ศาสนา และประชาชน ตามที่ทรง พระราชดำริเห็นสมควร

เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่สรรเสริญยิ่งดิเรกคุณาภรณ์ มี ๗ ชั้น		
ชั้น	ชื่อเต็ม	ชื่อย่อ
ชั้นที่ ๑	ปฐมดิเรกคุณาภรณ์	ป.ภ.
ชั้นที่ ๒	ทุติยดิเรกคุณาภรณ์	ท.ภ.
ชั้นที่ ๓	ตติยดิเรกคุณาภรณ์	ต.ภ.
ชั้นที่ ๔	จตุตถดิเรกคุณาภรณ์	จ.ภ.
ชั้นที่ ๕	เบญจมดิเรกคุณาภรณ์	บ.ภ.
ชั้นที่ ๖	เหรียญทองดิเรกคุณาภรณ์	ร.ท.ภ.
ชั้นที่ ๗	เหรียญเงินดิเรกคุณาภรณ์	ร.ง.ภ.